

УДК 248.2 + 316

Стан припинення в релігійно-містичній культурі

State of termination in religious-mystical culture

МУРАШКІН Михайло – доктор філософських наук, професор, м. Дніпро, Україна

MURASHKIN Mykhailo – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Dnipro, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7656-664X>

DOI

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз вітчизняних і зарубіжних напрацювань з питань певного стану людини в цілому та стану ПРИПИНЕННЯ в релігійному і світському житті людини зокрема; обґрунтовано поняття «припинення»; розкрито змістовне наповнення провідних понять проблеми. Висвітлено і систематизовано ознаки, види, функції та узагальнено якості СТАНУ ПРИПИНЕННЯ. Аналіз проведено на матеріалах з релігійно-містичної культури. Філософ у своїх теоретичних роздумах намагається охопити й об'єктивний стан речей, і суб'єктивний світ людини. Філософія свідчить, що зовнішні катастрофи можуть початися з внутрішньої катастрофи, суб'єктивної, коли люди йдуть дріб'язковими шляхами, коли спонтанно не спрацьовує природний механізм компенсаторного осяяння як СТАН ПРИПИНЕННЯ, регуляторний стан самосвідомості, в результаті якого відбувається припинення дріб'язкового діяння, коли припиняється це діяння як непотрібне. У релігійно-містичній культурі компенсаторне осяяння як СТАН ПРИПИНЕННЯ є Божественним станом містика як припинення дій-діянь. Однак це припинення дрібних, дріб'язкових дій-діянь. Компенсаторне осяяння як СТАН ПРИПИНЕННЯ – це припинення дріб'язковості. СТАН ПРИПИНЕННЯ – це припинення ненадовго. А так – є діяння, діяння на спасіння. СТАН ПРИПИНЕННЯ – це спонтанне переживання, при якому у людини вмирає її застаріла особистість. Це переживається як одкровення, осяяння. Зрозуміло, що існує відносність, що вважати важливим в діях людини, а що не важливим. Одна людина вважає важливими одні дії, а інша людина вважає важливими зовсім інші дії. Але СТАН ПРИПИНЕННЯ може спрацьовувати і там, і там. СТАН ПРИПИНЕННЯ – це доволі суб'єктивний стан особистості з її відношенням до світу і до інших людей. Але все ж таки існує і більш-менш об'єктивний критерій. Об'єктивний критерій полягає в тому, що людина так чи інакше орієнтується на ті дії які направлені на розвиток життя, на його збереження, на його спасіння, а не на знищення. І тут дії мають бути певної орієнтації. Наприклад, людина XXI століття, з її об'єктивними знання, її розумінням історії, з її розумінням космічних процесів повинна орієнтуватися в своїх діях на збереження людського життя, на захист цього життя. Але в діях людей ми бачимо прояви жорстокості, нелюдності. Ці дії направлені просто на знищення людського життя. Прикладом може бути війна, яку розв'язала Росія проти України. На цій війні дії російських окупантів – це дії по знищенню всього живого. Тут прояв у людини СТАНУ ПРИПИНЕННЯ не спрацьовує. Російський солдат не припиняє ті свої дії які знищують людей.

Ключові слова: стан, припинення, релігія, світськість, надсвідоме.

Summary. The article provides a comprehensive analysis of domestic and foreign developments on the issues of a certain state of man in general and the state of TERMINATION in the religious and secular life of man in particular; the concept of «termination» is substantiated; the content of the leading concepts of the problem is revealed. The signs, types, functions, and qualities of the TERMINATION state are highlighted and systematized. The analysis is carried out on the materials of the documentary on religious and mystical culture. The philosopher in his theoretical reflections tries to cover both the objective state of affairs and the subjective world of man. Philosophy shows that external catastrophes can begin with an internal catastrophe, a subjective one, when people follow petty in petty ways, when the natural compensatory insight mechanism as a STATE OF CESSATION, a regulatory state of self-awareness, which results in the cessation of a trivial action, when this action is stopped as unnecessary. In religious and mystical culture, compensatory insight as a STATE of Cessation is the Divine state of the mystic as the cessation of action-actions. However, this is a cessation of small, trivial actions-actions. Compensatory insight as state of Cessation is the cessation of pettiness. The state of cessation is a cessation for a short time. And then there is action, actions for salvation. The state of Cessation - is a spontaneous experience in which the old personality dies in a person. It is experienced as a revelation, an insight. It is clear that there is relativity, what to consider important in the actions of a person, and what is not important. One person thinks some actions are important, while another person considers important, and another person considers completely different actions. But the state of STOP state can be triggered in both cases. in both cases. The state of STOP is a rather subjective state of the individual with his or her attitude to the world and to other people. But still, there is a more or less objective criterion. The objective criterion is that a person is somehow or another is orientated towards those actions that aimed at the development of life, at its preservation, its salvation, and not its destruction. And here the actions must be of a certain orientation. For example, a person of the XXI century, with his objective knowledge, his understanding of history, with his understanding of cosmic processes should be guided in their actions to preserve human life, to, to protect this life. But in the actions of people we see manifestations of cruelty and inhumanity. These actions are aimed simply at the destruction of human life.

An example is, is the war that Russia has unleashed against Ukraine. In this war, the actions of the Russian occupiers - are actions to destroy all living things. Here the manifestation of the state of Suspension in a person does not does not work. The Russian soldier does not stop those his actions that destroy people.

Key words: condition, termination, religion, secularity, superconscious.

Вступ. Досліджується СТАН ПРИПИНЕННЯ як стан надсвідомого в релігійно-містичній культурі, а також у світському житті. Показано, що стан ПРИПИНЕННЯ як надсвідоме є в природі людини. Тому цей стан має прояв як у віруючих людей, які належать до тої чи іншої релігійної конфесії, так і у невіруючих людей, які не тільки відстороняються від релігійних конфесій, але навіть вважають релігію хибним світоглядом. СТАН ПРИПИНЕННЯ в своєму прояві має певні характеристики, які однакові як у людини релігійних поглядів, так і у тих хто не вірить в якісь надприродні розумні сили, тобто не вірить в Бога, а має атеїстичний світогляд.

Аналіз останніх досліджень показав, що СТАН ПРИПИНЕННЯ є станом надсвідомого, а не підсвідомого життя людської психіки має прояв як у релігійному так і в світському житті людини. СТАН ПРИПИНЕННЯ – це стан подібний натхненню, осяянню, інтуїтивному прозрінню. Але результуюче цього стану не є продукт творчої дії. Результатне цього стану є зникнення у людини всього зайвого, всього непотрібного, всього того, що заважає людині рухатись вперед, досягати висоти в своїй діяльності. СТАН ПРИПИНЕННЯ – це стан припинення непотрібної діяльності, діяльності яка заважає рухатись вперед, досягати життєво необхідного. СТАН ПРИПИНЕННЯ знищує зайві дії, дії які відстороняють необхідне, значне, важливе. Це певний вид осяяння який припиняє все непотрібне в людині.

Мета статті – показати природність СТАНУ ПРИПИНЕННЯ як компонента релігійно-містичної культури, компонента і релігійного, і світського життя людини.

Виклад основного матеріалу. СТАН ПРИПИНЕННЯ – це певний стан людини, стан свідомості, як компенсаторне осяяння, як припинення, що компенсує бажане, але непотрібне. Тобто, СТАН ПРИПИНЕННЯ відноситься до сфери надсвідомого в ряду таких явищ психічного життя як осяяння, озаріння, інсайди, інтуїтивне прозріння, преображення, просвітлення. Людина оцінює цей стан як особливий, вищий стан своєї свідомості, стан не підсвідомого, а надсвідомого. Світська людина розглядає цей стан як певний природний стан психічного життя. А релігійна людина виносить цей стан поза природою як надприродне.

СТАН ПРИПИНЕННЯ яскраво представлений у документалістиці. Прикладом може бути книга Джидду Крішнамурті «Записні книжки» [9, с. 1–387]. У релігійно-містичній культурі цей стан достеменно розкритий в апофатичному містицизмі.

Властивості-характеристики СТАНУ ПРИПИНЕННЯ яскраво відображені в документальних свідченнях, коли «всі думки вмерли і всі відчуття припинилися» [8, с. 56], коли у людини «переживання себе припинилося» [10, с. 118]. Тобто існує така властивість-характеристика, як зникнення в людині її «я», коли ви як застаріла людина «зникли, щоб вже ніколи не бути колишнім» [8, с. 293]. Демонструються й інші властивості-

характеристики, необхідні для розуміння стану ПРИПИНЕННЯ як певного конкретного явища психічного життя. Документалістика свідчить про існування СТАНУ ПРИПИНЕННЯ, при якому «припиняється це роблення як непотрібне» [2, с. 474].

При розумінні СТАНУ ПРИПИНЕННЯ перш за все розглядається припинення того, з приводу чого страху не повинно бути. Припинення тих образів, тих уявлень, з приводу яких страх має бути відсутнім. Таке положення може розгортатися в широке світоглядне розуміння, що можна вважати філософією. Цей стан можна вписати як в матеріалістичну філософію так і в ідеалістичну. Тут філософія все одно розкривається як узагальнююча картина певного конкретного стану людини, стану, який було зафіксовано і задокументовано багато разів протягом історії людської культури, особливо в містиці і мистецтві. У філософії – це розділ суб'єктивної онтології, філософії свідомості, філософії трансцендентного. В естетиці – це піднесене. У релігії й містиці – це Всевишній. Психологія говорить тут про компенсаторне осяяння.

Філософ у своїх теоретичних роздумах намагається охопити і об'єктивний стан речей, і суб'єктивний світ людини. Філософія свідчить, що зовнішні катастрофи можуть початися з внутрішньої катастрофи, суб'єктивної, коли люди йдуть «по різних дріб'язкових шляхах» [5, с. 472], коли спонтанно не спрацьовує природний механізм компенсаторного осяяння як СТАН ПРИПИНЕННЯ, регуляторний стан самосвідомості, у результаті якого відбувається припинення дріб'язкового діяння, коли «припиняється це діяння як непотрібне» [2, с. 474].

У релігійно-містичній культурі компенсаторне осяяння як СТАН ПРИПИНЕННЯ є Божественним станом містика як припинення дій-діянь. Однак це припинення дрібних, дріб'язкових дій-діянь. Компенсаторне осяяння як стан ПРИПИНЕННЯ – це припинення дріб'язковості. СТАН ПРИПИНЕННЯ – це припинення ненадого. А так – є діяння, діяння на спасіння.

Стан ПРИПИНЕННЯ – це спонтанне переживання, при якому у людини вмирає її застаріла особистість. Людина стає спокійною, умироствореною, щасливою. Заспокоюється розумова активність, розвиваються занепокоєння. Це стан внутрішньої тиші. Це сила присутності. У містицизмі – це безсмертний стан звільнення, осяяння вищої сили.

Стан ПРИПИНЕННЯ – це тяжіння до життя, до життєвого, сковуючий рух другорядного, непотрібного руху кожної людини. Тоді зайве йде. І залишається знерухомленим – наодинці з головним як із самим собою. Це живить душу до її крайньої повноти як звільнення.

СТАН ПРИПИНЕННЯ – це компенсаторне осяяння. Воно може супроводжувати натхнення, осяяння, просвітлення, пробудження, перетворення, екстаз, транс. Але це перш за все компенсаторне осяяння, при якому

припиняються зайві прояви. Тому СТАН ПРИПИНЕННЯ не вміщується в всіляке осяяння, бо ж припиняється все, всяка дія. Отже краща назва для цього стану – це ПРИПИНЕННЯ. Хоча людина може в будь-який момент перервати це припинення. Але СТАН ПРИПИНЕННЯ як вище – це для людини священне, сакральне. Особливо таке положення можна бачити в релігійно-містичній культурі. Людина цінує це священне більше за все. Це священне – відмінне від усього, від усіх повсякденних станів. Воно – інше. Вище, священне, інше в даному випадку – синоніми. Проте найважливішим є те, що людина сама визначає той факт, що немає нічого вищого за цей стан. У релігійно-містичній культурі цей стан позначається як Божественне.

СТАН ПРИПИНЕННЯ виникає у людини раптово, ні з того ні з сього. Цей стан може виникнути в досить неслухняний момент. І в цьому немає нічого штучного. Не застосовуються ніякі психотехніки. Ніякі види медитації попередньо не застосовувалися. Чисто спонтанно виникає стан, який умовно названий ПРИПИНЕННЯМ. Деякі дослідники припускають, що попередньо це був все ж таки деякого роду спосіб життя. Але який саме вид цього способу життя, встановити важко. У всякому разі, ніяка спеціальна психотехніка не застосовувалася. Ось факти, наведені Олександром Давід-Неель: «Такі стани бувають наслідком споглядання при виключеній розумовій діяльності, тим часом, як в інших випадках вони досягаються в результаті ряду копітких самоспостережень або ж досліджень та роздумів про явища зовнішнього світу. Тибетці стверджують, що є люди, які впадають у подібні стани раптово, без будь-якої підготовки, незалежно від місця, де вони знаходяться, і справи, якою вони зайняті» [6, с. 190]. Однак у наведеному факті бачимо характеристики, які можуть бути складовими способу життя людини. У першу чергу – споглядання та самоспостереження. А це може сприяти виникненню того особливого стану духу, який має назву ПРИПИНЕННЯ.

Стан ПРИПИНЕННЯ може прийти до людини відразу – несподівано, у всій своїй повноті, з усією своєю міццю, з усією шаленою силою. Силу подібних потрясінь фіксує Вільям Джемс: «Я перебував у стані повної душевної рівноваги. Раптом прийшов надзвичайний внутрішній підйом, і я відчув присутність Бога. Передаю все це зовсім так, як воно відбилося тоді в моїй свідомості. Зрозумів, що Його доброта і могутність пронизали мою душу. Почуття це було таким приголомшливим, що я ледве знайшов сили сказати моїм супутникам, щоб вони йшли вперед, не чекаючи мене. Я опустився на каміння, оскільки не в силах був довше стояти на ногах, і очі мої наповнилися сльозами» [11, с. 66]. Перед подібним станом була душевна рівновага. А її можна утримувати, дивлячись зсередини себе в свої прояви. Однак це вже певна практика.

Інший приклад сили та міці стану ПРИПИНЕННЯ можна навести, звертаючись до досвіду Джидду Крішнамурті. Реєструючи свій стан, він зазначає, що «інтенсивність зросла і стала майже нестерпною, такою, що довелося лягти» [8, с. 33]. Але цей стан може наростати і поступово, може торкатися людини з надзвичайною легкістю. Так в іншому місці свого

«Записника» Джидду Крішнамурті говорить про те, що «воно прийшло так само м'яко, як вітерець проходить над водою» [8, с. 345].

Коли приходять стан ПРИПИНЕННЯ, то маса дрібних думок у людській свідомості зникає. Зникає безліч думок суєтного характеру. Перед цим людина щось робить, щось планує. Метушня. Вона в ситуації суєти. І раптом все йде, зникає. Психічна сфера людини очищається від усього суєтного, неголовного, неважливого, навіть, можна сказати, непотрібного. А це вже симптом необхідності. Все суєтне і непотрібне зникає. І це необхідно, адже людина повинна звільнити себе для головного. Тож зникає «маса дрібних думок» [3, с. 122]. Людина звільняється від дрібниць. Отже виникає можливість не йти в своєму житті різними дріб'язковими шляхами, не займатися дрібницями. Відкривається перспектива доторкнутися до головного для життя, з необхідністю вірно керувати світом. Для виживання та процвітання всього життєвого необхідно керувати світом. І це – не дрібниці. Дрібниці – це зайві розваги і порожнє марнування часу, занурення в суєтність.

У разі прояву стану ПРИПИНЕННЯ приходять спасіння. На такий стан речей, звичайно, теж є причини. Людина попередньо міркувала про те, що не тим в житті займається, що потрапила в залежність від захоплень доволі таки непотрібними речами. А це відкладається в психіці на позасвідомому рівні. Людина потрапляє в залежність і не може від неї звільнитися. Не вистачає волі. Але на допомогу приходять додаткові регуляторні процеси у вигляді спонтанного прояву СТАНУ ПРИПИНЕННЯ.

Є чимало описів у тантричній містичній культурі, як СТАН ПРИПИНЕННЯ піднімається до голови. У тантризмі він значиться як «кундаліні». Кундаліні – це жар, який піднімається по хребту вгору. Людина може реально відчувати подібне в своєму тілі. Вона може відчувати, як жар піднімається по хребту. І коли цей жар досягає головного мозку, людина відчуває, що вона – інша, не така, як була раніше. Тоді людина перебуває у СТАНІ ПРИПИНЕННЯ. Жар піднявся до голови – і людина в СТАНІ ПРИПИНЕННЯ. При цьому люди часто відчувають, як у ніздрях пульсують кров'яні судини. Тобто присутній високий рівень неспання: наднепання. І водночас – розкутість. Ніякої напруги. Людина розкута. Вона може поворухнутись. Проте для цього в неї нічого не народжується. Людина застигає. Припиняються прояви. Припиняється всяке вироблення як непотрібне. Подібний стан можна назвати СТАНОМ ПРИПИНЕННЯ. Суть подібного стану – це припинення непотрібної, не дуже важливої діяльності, суєтної та дріб'язкової. Про те, що людина припиняється та завмирає в цьому стані, свідчить безліч фактів з релігійно-містичної культури. Ще у давньоіндійському містицизмі, у текстах Упанішад описано СТАН ПРИПИНЕННЯ. Мірча Еліаде це пояснює так: «Індійська психологія знала чотири стани свідомості: неспання, сон без сновидінь, сон зі сновидіннями та «каталептичний стан», транс (турія)» [7, с. 75]. Подібний стан відіграє регуляторну роль. Він припиняє дріб'язкову та суєтну діяльність, повертає людину до її головної та важливої діяльності. Однак основна

функціональна направленість цього стану – ПРИПИНЕННЯ, припинення дріб'язкових та непотрібних діянь. Стан ПРИПИНЕННЯ як певний вид трансу грає регуляторну та контролюючу роль. Стан ПРИПИНЕННЯ виникає спонтанно як додатковий контроль та самоконтроль. Проте не слід говорити про всякий рух і всяку комунікацію. Коли приходить СТАН ПРИПИНЕННЯ, то людина відчуває, що «вмерла для всіх стосунків, суєтних, безглузких» [3, с. 123]. Тобто людина вивільняється не від всякої комунікативної діяльності, а лише від суєтної та безглуздої. Ця діяльність зупиняється. Це ціннісний аспект СТАНУ ПРИПИНЕННЯ. Він важливий як для релігійної людини так і для не релігійної, як для релігійного життя так і для світського.

Містицизм описує всілякі стани душі, які піднімаються як стани вищого порядку. Як давньоіндійський, давньокитайський, так і давньогрецький містицизм описує різні стани: екстази, транс. Але тут СТАН ПРИПИНЕННЯ – це свідомий стан. Тільки зникає дріб'язковість. А це вже змістовно-ціннісна характеристика стану людини. Зникнення дріб'язковості – це важливий момент. Цей момент надає СТАНУ ПРИПИНЕННЯ значущості. Тобто ми маємо справу з нормальним, позбавленим дріб'язковості свідомим станом.

Містицизм протягом усієї своєї історії говорить про невимовність того вищого стану, який переживається містиком. Однак і в містицизмі мова йде про той стан, коли свідомість зберігає активність. Це своєрідна активність, своєрідне неспання. Це наднепання, коли спостерігається споглядальність та загострення свідомості. Загострення свідомості супроводжується підвищеною пильністю та ясністю. В релігійно-містичній культурі та мистецтві це значиться як містичне споглядання, коли спостерігається ясність сприйняття навколишнього світу. СТАН ПРИПИНЕННЯ можна розуміти як наднепання. На це вказує не тільки психічний стан людини, а й тілесний. При цьому в тілі є сила. Сила перебуває в ділянці голови. Людина відчуває, як пульсують вени в ніздрях. Але все навколишнє виглядає трохи відстороненим. Відсторонюється все незначне не головне, другорядне. А це є ціннісна сторона СТАНУ ПРИПИНЕННЯ. Тут фігурує вище, що торкається піднесеного, торкається всього взагалі, оскільки воно закреслює і нівелює все дрібне. Зникає дрібне. Неможливе не надихає. Можливе надихає, окрилює. Коли зникає дріб'язкове, то у людини відкриваються шляхи до розвитку. І це через прихід стану ПРИПИНЕННЯ, особливого стану свідомості. Цей стан приходить раптово, випадково, ні з того ні з сього, спонтанно.

Стан ПРИПИНЕННЯ приходить. І людина десь у глибині свого єства, в глибині свого мислення фіксує це, фіксує значні зміни у собі. А десь у глибині людського єства голос каже, що прийшло якесь особливе, незрівнянне. Людина стає іншою. Вона дивиться, як і дивилась. Але дивиться на світ, як розчинена.

Розчиненість. Розчиненість, саморозчиненість є однією з характеристик СТАНУ ПРИПИНЕННЯ. Цю характеристику помітив ще давній містицизм. Про це каже Мандук'я Упанішада.

Саморозчинення передбачає розчинення «я» в людині. Розчиняється застаріле «я». На це вказує як

західний, так і східний містицизм. На це вказує документалістика художників як Заходу, так і Сходу. Багато подібних описів СТАНУ ПРИПИНЕННЯ можна зустріти, наприклад, у буддизмі.

Людина шукає своє «я». Нарешті у цьому пошуку свого «я» розчиняється, розчиняються логічні складові її я-логічного мислення. Це відбувається тому, що сам стан ПРИПИНЕННЯ приходить випадково, раптово і спонтанно, без жодних попередніх послідовних та логічних роздумів. Це помічає також і сучасна постмодерністська культура. У творах сучасних постмодерністських філософів значиться, що вмикається якийсь механізм припинення всякого непотрібного діяння. А отже відбувається виключення старого, застарілого, дріб'язкового «я». Воно розчиняється. Але при цьому людина може поворухнутися, потертися, фіксує з подивом, що вона – інша, інший. У такому СТАНІ ПРИПИНЕННЯ йде процес очищення. Негативні емоції тут ні до чого. Людина здивована своєму новому стану. Вона совається, щоб відчути себе. Адже присутня розчинність. Розчиненість, розчинність – це характеристика СТАНУ ПРИПИНЕННЯ, яка присутня. Людина усвідомлює, що це нормальний, свідомий стан, тільки чистий. Або тільки інше. При СТАНІ ПРИПИНЕННЯ свідомість не зникає. Більш того, людина розуміє, що це нормальний свідомий стан.

Усвідомлення. Усвідомлення – це ще одна онтологічна (існуюча) характеристика стану ПРИПИНЕННЯ.

Стан ПРИПИНЕННЯ – це усвідомлення в трансівному стані. Це транс, при якому свідомість зберігає активність. Подібний вид трансу описаний у містицизмі з найдавніших часів. Усвідомлення представлено як пильність.

Релігійно-містична культура давнини вже вказувала на практику усвідомлення не в якихось абстракціях розуму, а враховуючи реальне бачення себе. Мова йде про медитативну практику самоспостереження.

Самоспостереженням, при якому включалися регуляторні механізми самосвідомості, займалися ще у Давній Греції. Людина своєю самосвідомістю регулювала власні пристрасті, відкидаючи їх. Сучасний містицизм говорить про той же стан усвідомлення.

При усвідомленні пристрасті спостерігаються ніби збоку. Людина усувається від пристрастей і тим самим їх регулює, керує ними. Про подібні стани говорить як східний містицизм, так і західний, як давній, так і сучасний містицизм. Спільність практик можна спостерігати у даосизмі, брахманізмі, буддизмі, суфізмі або християнському містицизмі. Тут спільність практик від єдиного механізму самоспостереження. Самоспостереження, що розвинулося у людини, не залишає її навіть у найкритичніші непередбачувані моменти життя. Самоспостереження присутнє, коли включається надсвідомі сфера, сфера інтуїтивних прозрень. Незважаючи на існування підсвідомого і надсвідомого, на шаруватість свідомої сфери, при включенні самосвідомості та самоспостереження можна говорити про свідомість людини як єдине ціле. В цьому єдиному цілому важливе місце займає надсвідоме як розширення свідомості. До розширеного стану свідомості зазвичай відносять стани наднепання, а також різні види осяяння, просвітлення, перетворення. В цих станах відбувається розширення

довільної уваги. І людину не залишає усвідомленість і контрольованість. Вона може повернутись у будь який час в свій звичайний стан.

Біографічні свідчення говорять про те, що СТАН ПРИПИНЕННЯ як особливий стан свідомості, як компенсаторне осяяння – це свідомий стан, аж до того, що не існує особливої відмінності між людиною просвітленою і непросвітленою. Але цей стан вважається чистим. Тобто реєструються все ж таки відмінності, особливості. Вказується на те, що це чистий стан свідомості. Отже до цього вона була не зовсім чистою, замуненою чи якоюсь іншою. Тобто СТАН ПРИПИНЕННЯ як компенсаторне осяяння виникає спонтанно, є результатом очищення. Процедура очищення в даному випадку – це природне життя самосвідомості як регуляторного механізму в людині, коли відторгається дріб'язкове, неважливе. Регулюється недопущення всього незначного в життєдіяльності людини. Це головний онтологічний аспект компенсаторного осяяння як регулюючого прояву самосвідомості та її регуляторного механізму. Цей регуляторний механізм спрацьовує через самоспостереження. Так людина має спостерігати свою пристрасть ніби збоку, ніби це і не її пристрасть. І людина опановує пристрасті, уподобання, повертається до тієї справи, яку необхідно виконати. Чистота – це цінність і результат. Чистота – це спосіб існування компенсаторного осяяння СТАНУ ПРИПИНЕННЯ.

Онтологічний аспект аналізованих процесів зводиться до того, що у людині йде процес очищення. Цей процес існує як реальність і вимагає обов'язкової участі самосвідомості, інтроспекції. Техніку інтроспекції ми зустрічаємо в джнана-йозі, в дзен-буддизмі, в даосизмі. Таку техніку можна зустріти у всякому містицизмі. Це техніка оволодіння собою, щоб не заражатися дріб'язковим, неважливим, непотрібним.

У цілому «релігія виражається через своєрідне внутрішнє одкровення чи осяяння» [1, с. 23]. Це, насамперед, компенсаторне осяяння, яке, припиняючи, компенсує все непотрібне і дріб'язкове в людському житті, яке зветься СТАН ПРИПИНЕННЯ. А в філософії нема інших «вимірів, крім трансцендентного» [4, с. 171]. Тобто СТАН ПРИПИНЕННЯ в культурі в цілому окутаний і представлений в контексті таких понять як «одкровення», «осяяння», «трансценденція».

Висновки. СТАН ПРИПИНЕННЯ досконально розкрито в релігійно-містичній культурі. Особливо він яскраво представлений в апофатичному містицизмі. Про нього свідчить брахманізм (джнана-йога), даосизм, дзен-буддизм. Але документальні описи цього стану можна побачити і поза релігійно-містичною культурою. *СТАН ПРИПИНЕННЯ* є стан надсвідомого як компенсаторне осяяння. Цей стан є в природі людини. Тому про нього багато сказано в філософії як стан трансцендентний.

Список використаних джерел

1. Колодний А. Феномен релігієзнавства: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2020. 202 с.
2. Мурашкін М. Г. Записи 2019 року. Дніпро: СІЧ, 2020. 478 с.
3. Мурашкін М. Г. Записи 2005 року. Дніпропетровськ: СІЧ, 2006. 209 с.
4. Філіпович Л. О. Культура релігійного життя. Вибрані праці. Київ: УАР «Інтерсервіс», 2016. 201 с.
5. Asimov Isaac. A Choice of Catastrophes: The Disasters That Threaten Our World. Published by Simon & Schuster, New York, 1979. 377 p.
6. David-Neel Alexandra. With Mystics and Magicians in Tibet. Penguin books. London, 1937. 278 p.
7. Eliade M. A. History of Religious Ideas, Vol. 2: From Gautama Buddha to the Triumph of Christianity. Chicago: Published by University of Chicago Press, 1985. 576 p.
8. Krishnamurti Jiddu. Krishnamurti's Notebook. New York, 1976. 252 p.
9. Krishnamurti Jiddu. Krishnamurti's Notebook. Full Text Edition. Ojai: Krishnamurti Foundation of Amer, Ojai, California, U.S.A., 2003. 392 p.
10. Maharshi Sriramana. The Collected Works. SRI RAMANASRAMAM: Tiruvannamalai, 2003. 392 p.
11. William James. The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature. IndoEuropeanPublishing.com, 2009. 364 p.

References

1. Kolodnyi A. A. (2020). Fenomen relihiieznnavstva. Monohrafiia. [The phenomenon of of religious studies. Monograph]. Kyiv: Interservice [in Ukrainian].
2. Murashkin M. G. (2020). Zapysy 2019 roku. [Records 2019]. Dnipro: SICH [in Ukrainian].
3. Murashkin M. G. (2006). Zapysy 2005 roku. [Records 2005]. Dnipropetrovsk: SICH [in Ukrainian].
4. Filippovich L. O. (2016). Kul'tura relihiynoho zhyttya. Vybrani pratsi [The culture of religious life. Selected works]. Kyiv: Interservice [in Ukrainian].
5. Asimov Isaac. (1979). A Choice of Catastrophes: The Disasters That Threaten Our World. Published by Simon & Schuster, New York, 377 p.
6. David-Neel Alexandra. (1937). With Mystics and Magicians in Tibet. Penguin books. London, 278 p.
7. Eliade M. (1985). A History of Religious Ideas, Vol. 2: From Gautama Buddha to the Triumph of Christianity. Chicago: Published by University of Chicago Press, 576 p.
8. Krishnamurti Jiddu. (1976). Krishnamurti's Notebook. New York, 252 p.
9. Krishnamurti Jiddu. (2003). Krishnamurti's Notebook. Full Text Edition. Ojai: Krishnamurti Foundation of Amer, Ojai, California, U.S.A., 392 p.
10. Maharshi Sriramana. (2003). The Collected Works. SRI RAMANASRAMAM: Tiruvannamalai, 392 p.
11. William James. (2009). The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature. IndoEuropeanPublishing.com, 364 p.